

T Ü B İ T A K
TÜRDOK
ULUSAL ENFORMASYON SİSTEMİ
I. ULUSAL SİMPOZYUMU
Ankara, 20-21 Aralık 1983

BİLİM POLİTİKASI VE ENFORMASYON

Hikmet ÖZDEMİR
TÜBİTAK
Bilim Politikası Ünitesi

Ö Z E T

Günümüz toplumlarında gerek yöneticilerin, gerekse halk yığınlarının seçmelerindeki yanılgıların nasıl yıkıma yol açtığı bilinmektedir. Bu olgu, çağdaş toplumu, bilime dayalı toplum, bilimle yönetilmesi zorunlu olan toplum durumuna getirmiştir.

Öte yandan, bir ülkedeki kıt kaynakların tutumlu kullanılması, kalkınma yolunda bilimsel ve teknolojik araştırmaların sağlayacağı olanaklardan yararlanılabilmesi, üstün nitelikli insan gücü ile verimin yükseltilebilmesi için önlemler, öncelikler, değer hükümleri bileşkesi olan Bilim Politikası'nın oluşturulabilmesi, 'bilimsel ve teknik bilgi' olmadan olanaklı değildir. Teknik, ekonomik, sosyal, kültürel vb. alanlardaki planlamanın her aşamasında gerekli yeterli-doğru bilgi olmadan hiçbir şey yapılamamaktadır.

Ulusal Bilim Politikası'nın gerektirdiği araştırma ve geliştirme (A+G) çalışmalarının, enformasyon hizmetlerinin gelişmesi ile son derece hızlandığı da bir gerçektir. Yeni bilgi yeni araştırmayı, yeni araştırma da yeni bilgiyi doğurmaktadır. Başka bir anlatımla, enformasyon ve A+G çalışmaları birbirini tamamlamakta, aynı süreç içinde yer almaktadır. Biri ne kadar doğru-hızlı-yeterli olursa, diğeri de o kadar sağlam ve yararlı olmaktadır.

Bu nedenlerle, enformasyon politikası ve planlaması, o ülkedeki Bilim Politikası ve planlamasının önemli bir parçasıdır.

Esaslı Bir Bilim Politikası İçin Etkili Bir Enformasyon Sistemi oluşturulması Türkiye'nin gündeminde zorunlu bir ön koşul olarak durmaktadır.

A. BİLİM VE TOPLUM İLİŞKİSİ

DDC:
YER: 89-1528
YIL:
CLT:
KSM:
KOP:
DEM: 89-2615

Bilim, bir yaşam şekli, bilgi ve gerçeğin buluşu sonu gelmeyen bir arayıştır. İnsan, doğanın sırlarını naklar arasındaki ilişkileri, doğanın unsurlarını benliği içinde gizli sırları anlayabilmek için çok eski çağlardan başlayarak bu heyecan verici, yüceltici serüvene kendini kaptırmıştır. Bundan amaç, yalnız doğa olaylarının nasıl oluştuğunu anlamak ve bunların nedenlerini ortaya koymak değil, aynı zamanda doğa olaylarının ileride nasıl gelişeceğini de önceden bilebilmek için bunları akılcı kurallara bağlayabilmektir. Bu anlamda bilim, insanın zeka ve kültürünün ufkunu genişletebilmek için uyguladığı gözlemlere, deneylere ve mantığa dayalı çalışmaların bir toplamıdır. Bu şekilde tanımlanan bilimin ve bilimsel bilgi birikiminin, insanlığın günlük gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılması düşüncesi yeni değildir. Ancak bilimin teknoloji ile ilişkisi sanayi devriminden sonra, 19. yüzyıldan başlayarak daha bir önem kazanmıştır.

Sanayi devrimi ve sonrasının oluşturduğu çağdaş toplum ise, bilinen nedenlerden dolayı, bir noktadaki değişimlerden öbür kesimlerinin hemen tümünden etkilendiği bir toplumdur. İnsan yaşamının, dünyasının ve uzayın bilinebilir her yönüne ilişkin bilgilerin uygulanmasının bir yükümlülük durumuna geldiği çağdaş toplumda bilim, bunalımlara en etkin çözümleri getirecek olan demokratik ilke ve ülkülerle yoğurulmuş bilim adamlarının, teknokratların ve yüksek yöneticilerin elindeki tek araçtır.

Öte yandan, günümüz toplumlarında gerek yöneticilerin, gerekse halk yığınlarının seçmelerindeki yanılgıların nasıl yıkımlara yol açtığı da bilinen bir olgudur. Bu olgu, çağdaş toplumu, bilime dayalı toplum, bilimle yönetilmesi zorunlu olan toplum durumuna getirmiştir.

Özellikle sanayileşmiş ülkelerde bilim günlük yaşamı giderek daha çok etkiler bir duruma gelmiştir. Bireysel ve toplumsal sorunların çözümünde, bilime ve bilimsel yöntemeye dayalı seçenekler daha yoğun bir şekilde ortaya çıkmakta ve daha sağlıklı sonuçlar vermektedir. Bu ülkelerde toplumun sorunları bilimsel yollarla saptanmakta ve sonra bilimsel bir şekilde belirlenen stratejiler kullanılarak çözümlenmektedir. Çok yeni bir örnek olarak Fransa ve Hollanda'daki "Bilim Büroları"ndan söz edilebilir. Sayıları Fransa'da 10, Hollanda'da 30 dolayında "büro" alışlagelmiş hizmetlerden çok değişik amaçlarla her gün kapılarını açmakta, bireylerin ve özel kuruluşların bilim ve teknoloji konularında sorunlarına yanıt vermektedir.

Sonuç olarak çağdaş toplum, bilimin egemen olduğu, bilimin yönettiği bir toplum olma yolunda ilerlemektedir.

Gelişen ülkelerin durumu ise doğal olarak farklıdır. Herşeyden önce, bilimin ve araştırmanın kalkınma sürecine olan katkısının tam olarak anlaşıldığını söylemek zordur. Bilimsel araştırmalara dayanan bulguların, bilinen seçenekler arasından birinin seçilmesi olarak tanımlanan "karar verme" olayındaki rolü yok denecek kadar azdır. Belki de acil sorunlara acil çözümler bulma zorunluluğu, bilimsel araştırmaları zaman alıcı, zahmetli ve masraflı görme eğilimi, bilimsel çalışmaların yoğunlaşmasını önlemiş, çoğu ülkede bunların bireysel uğraşından öteye gitmemesine yol açmıştır. Ayrıca bu ülkelerde, bilimsel ve teknolojik düzeyin düşüklüğü, temel stratejilerinin belirsiz oluşu da önemli sorunlar yaratmaktadır. Bu ülkelerde hükümetlerin bir "arayış" içinde bulunmaları tek başına yeterli değildir. Çeşitli seçenekler arasında bir seçim yaparken, bunların toplumsal maliyetlerinin ne olacağının da bilinmesi gerekmektedir. Çünkü, politika belirlenmesi aynı zamanda yeni seçeneklerin yaratılmasını da içermektedir. Diğer bir deyişle politika belirleme yaratıcı bir faaliyettir ve bir sistemin durum değişkenlerinin değerlerini değiştirme yerine

sistemin yapısını değiştirmeyi hedeflemektedir. Bu durumda politika belirleme, sistem ögelerinin ayrıntılı olarak incelenmesi, yeni normların yerleştirilmesi ve sistemi geliştirecek ve yönlerdirecek tutarlı hedeflerin tasarımı süreci olmaktadır.

B. BİLİM POLİTİKASI

Bilim Politikası soyut bir kavram değildir. Bilim politikası, bilimin, nereye ve hangi hızla gideceğinin ve katkıda bulunması gereken ulusal hedeflerin kararlaştırıldığı bir politika düzenidir. Hemen belirtelim ki, ulusal bir bilim politikası'nın varlığı, araştırma sahasında bilim özgürlüğünün kısıtlanması demek değildir. Sonucu toplum yararına olacağından, bilim adamlarının kamu temsilcileri ile bir araya gelip, bu yeni kaynağın toplumun refahı için en iyi şekilde nasıl kullanılabileceğine karar vermeleri gerekmektedir.

Her toplumun, ilerlemesi için kapsamlı ve tutarlı bir politikaya gereksinimi vardır. Sanayi, üniversiteler, bilimsel kurumlar, bilim adamları, akademik çalışma yapan öğrenciler, uluslararası bilimsel kuruluşlar ve hükümetin kendi içinde bulunan çeşitli mühendislik birimlerinin kendilerini desteklemesi ile ilgili devamlı ısrarları karşısında hükümet otoritelerinin ellerinde bulunan fonları (kaynakları) ve eğitilmiş iç gücünü ne şekilde yönlendireceği konusunda bir yol göstericiye gereksinimi vardır. Bilim için bir ulusal politikanın hazırlanmasının sebebi böyle bir yol göstericiliğin sağlanmasıdır.

Araştırma düşüncesinin, bunların uygulama olanaklarından daha fazla olduğu ve bilim adamlarının, seçim yapmada, politika yapanları bilimsel değeri garanti edilmemiş konularda uyarabildikleri sürece, politikaya olan gereksinim ile bilim adamının entellektüel özgürlüğü arasında bir çatışma doğmaz.

Bilim politikası deyiminden yalnızca bilim için yapılan bir politika anlaşılmalıdır. Ulusal düzeydeki bilim politikası, bilim ve teknolojinin, tarım, sanayi, savunma, eğitim ve iç ve dış politika ile olan karşılıklı etkilerini de içine alır. Bilimin olanaklarından en çok yararlanma, bilimin kendi gelişmesi kadar, sonuçlarının, insanlığın günlük yaşamına hızla uygulanabilmesine olanak yaratacak programlarla olanaklıdır. Bilim politikası'nın özelliği, diğer alanlardaki politikalarla beraber gözönüne alınmasıdır. Bu yönüyle ulusal düzeyde bilim politikası, ulusal ekonomik ve dış politika ile aynı özellikte olmaktadır. Fakat bunlardan farkı, açık bir bilim politikası düşüncesi-nin yeniliğindendir.

Bir hükümetin açıkça belirtilmiş bilim politikasının gereksinimi duyması demek, o hükümetin, bilimle ilgili konularda devamlı ve önemli, bir seçim yapma sorumluluğunu yüklenmiş olması demektir.

Bu anlamda bir ülkenin bilim politikası belgesinin hazırlanması, gelecekteki araştırma ve teknolojik gereklerinin saptanabilmesi için şu konuların aydınlatılmasını zorunlu kılacaktır.

1. Gelecek yıllarda eğitilmiş işgücü gereksinimi.
2. Ülkenin sivil ve askeri araştırma potansiyelinin yeterliğini ve dengesini saptaması.
3. Hükümet tarafından desteklenen çeşitli bilim programlarının nasıl eşgüdümüneceği.
4. Özel sektör ve diğer ülkelerin araştırma ve geliştirme çalışmalarından nasıl haberdar olunacağı.
5. Ek bir dikkati gerektiren ve kısmen ihmal edilmiş alanların tanımlanması.
6. Ulaşılabilecek düşünülen hedeflerin ve kullanılmış olan kaynakların ışığında elde edilen sonuçların nasıl değerlendirileceği.

Bilim politikası, bütün ulusal politikanın yalnızca bir yönüdür ve tek olarak ele alınamaz. Örnek olarak: işgücü gereksinimlerini karşılayacak planlar, eğitim politikaları ve teknolojik hedeflerle ilişki kurulmadan yapılamaz. Araştırmaya hükümetin yapacağı yatırıma ancak ulusal bütçe ve özel sektörcce yapılmakta olan araştırmaların cins ve miktarları gözönüne alındıktan sonra karar verilmelidir. Bu kararların aynı zamanda, diğer teknolojik fırsatların sağlayacağı ekonomik kolaylıkları da hesaba katması gerekir. Kalkınma kararları, geçici işsizlik, işgücü mobilitesi ve hizmet içi eğitim için yeni gerekler gibi sosyal sonuçlar çerçevesinde alınmalıdır.

Kaynakların, temel ve uygulamalı araştırma arasında uygun bir şekilde dağıtılması gerekmektedir. Bu şekilde bilimden yararlanma teşvik edilmiş ve bilimin temel kaynakları kurutulmamış olacaktır. Bu arada sosyal ve beşeri bilimlerin de önemle ele alınması gerekmektedir.

Buna ek olarak, patent ve lisanslar konusu da toplumun yaratıcı bilgi veya bilgidenden yararlanma durumunu belirleme yönünden incelenmelidir. Bilime ayrılan ulusal kaynakların içerisinde askeri araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ayrılan miktarın da gözönüne alınması gerekmektedir.

Politika ile ilgili önemli bir konu, gerekli insan gücünün yetiştirilmesi ve bilimsel kariyerin desteklenmesidir. Ulusal Bilim Politikası hedefleri, bilim eğitimi modelleriyle ilgilidir. Yeni disiplinler programların değişmesini gerektirir. Özel gereksinimlerin belirlenmesi, gelecekte herhangi bir sektördeki açıkların karşılanmasını sağlayacak şekilde yapılmalıdır.

Bilim adamları ve teknik personelin, teknolojinin değişmesi halinde ve disiplinler arası işbirliği ve desteği için mobilite-lerinin sağlanması gereklidir.

Bilim adamlarına verilen değerin kamu, üniversite ve özel sektörde aynı ölçülerde olması mobilitenin maliyetini en aza indirecek bir önlemdir.

İşgücü yönünden bilim politikası ile eğitim politikasının birbirleriyle tutarlı olması ve entegre edilmeleri bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Politika yönünden bilim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi de temel konulardan birini oluşturmaktadır. Çağdaş bilimin maliyeti çok yüksek araştırma araçlarına ve sık sık disiplinlerarası işbirliğine gerek duyması, araştırma ünitelerinin büyüklüğü, örgütlenme üzerinde dikkatle eğilinmesini gerektirmektedir. Özellikle uygulamalı araştırma ve geliştirme çalışmalarının yüksek maliyeti, harcanan kaynakların verimliliğini ön plana çıkarmaktadır.

Araştırma Sistemi, ulusal savunma açısından gerek duyulacak bilimsel ve teknolojik faaliyetleri istenilen zamanda ve istenilen özellikle yapabilecek özellikle örgütlenmelidir.

Özetle Bilim Politikası, bir ülkedeki kıt kaynakların israf edilmemesi, ekonomik kalkınma çağdaşlaşma yolunda bilimsel ve teknolojik araştırmaların sağlayabileceği olanaklardan yararlanılabilmesi, üstün nitelikli insan gücü ile verimin yükseltilmesi için seçenekler, kararlar ve değer hükümleri bileşkesidir. Bu politika, laboratuvar, enstitü, kurum ve nihayet ulusal seviyede aynı öзде ele alınmak durumundadır.

Bu anlamda bir ulusal politikanın ortaya çıkarılması ise şu soruların yanıtlanması ile olanaklıdır.

1. Yapılacak Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Çalışmalarının Hedefleri Neler Olacaktır?

Var olan kaynaklar, bunların gelişme ve geliştirilme olanakları, bilimsel ve teknolojik araştırma çalışmaları-

nın dünyadaki gelişmeleri gözönüne alındığında varılmak istenilen bilim ve kültür düzeyi nedir? Bunu yaparken, toplum olarak yalnızca kendi ulusal sorunlarımızı mı araştıracağız, yoksa insanlığın sorunlarına belirli ve sade bir katkıda bulunacak mıyız?

Ekonomik kalkınmamıza, etkileri bakımından arzu edilir ve olabilir teknolojik değişiklikler nelerdir? Yani, çeşitli sektörlerdeki çabaların ulusal gelire katkısı nedir, o sektördeki dışsatım olanaklarıyla dışalım ikamesini ve sektörün istihdam kapasitesini arttırıcı, yeni olanaklar yaratıcı teknolojileri bulup geliştirebilmek için araştırmaların hedefi ne olmalıdır?

Çeşitli bilimsel ve teknolojik araştırma çalışmaları arasındaki genel tercihler neler olmalıdır? Yalnızca temel araştırma ya da uygulamalı ve geliştirme araştırmaları mı yapmalı? Yoksa, bunlar arasında anlamlı bir bölünme mi yapmalı? Bazı ulusal savunma ve prestij araştırmalarına ne derecede yer verilmelidir?

Her toplumun uzun dönemdeki politik, kültürel ve ekonomik beklentileri, amaçları vardır. Bunlardan en önemlileri, siyasal ve ekonomik bağımsızlığın güvencesi olarak gelişmelere uyacak anlamlı bilimsel ve teknolojik araştırmaların gerçekleştirilmesidir. Bunlarla ilgili hedefler neler olacaktır? Örnek olarak, sanayide otomasyon, bilgisayar, yöneylem araştırması uygulamasının gerçekleştirilmesi, dış pazarlarda rekabet olanaklarının yaratılması gibi.

2. Kararlaştırılan Bu Hedeflere Varma Bakımından Öncelik Ölçütlerinin Saptanması Hangi Esaslara Göre Yapılacaktır?

Kalkınma hedefleri ile bağlantılı araştırmalarda sektörlerarası seçim ne şekilde yapılacak? Aynı sektörde proje seviyesindeki seçim esasları neler olacaktır?

3. Hedefler ve Öncelikler Saptandıktan Sonra, Kaynakların (İnsangücü, para, ekipman v.s.) Tahsis Mekanizma ve Ölçütleri Hangi Şekilde Yapılacaktır?

Kararlaştırılan araştırmaların yapılabilmesi ile ilgili girdilerin yetecek ölçüde temini, araştırma ile ilgili varolan örgütlenmenin yeni duruma uydurulması, gelecekteki gereksinimler bakımından kaynakların yeter miktarda temini ile ilgili tercih ve kararlar ne şekilde alınacaktır?

4. Araştırma Sisteminin Örgütlenmesi, Uluslararası İşbirliği, Araştırma Sonuçlarının Uygulanması ile İlgili Önlemler Yönünden İzlenecek Yöntem Nedir?

Böyle bir örgütlenmenin yaratılması ile, araştırma programlarının seçimi, değerlendirilmesi, olası teknolojik gelişmelerin incelenmesine en çok sayıda bilim adamı ve araştırmacının katılımı, bir projenin istenilen zaman ve yerde yapılabilme olanağı, projelerin verimliliği ile projelerin yönlerini değiştirme olanağı, bilgi alışverişlerinin (enformasyonun) verimliliği, sonuçların ekonomik değerlendirmelerinin hızlandırılması ve verimi sağlanmış ve arttırılmış olacaktır.

5. Yukarıda Dört Maddede Sıralanan Soruların Yanıtlarını Veren, Ulusal Seviyede, Kurum Enstitü ve Laboratuvar Seviyelerinde Araştırmaları Geliştiren, Koordine Eden ve Planlayan Tercihler ve Kararlar Bileşkesi "Bilim Politikası"nın Değer Hükümlerini Oluşturmaktadır.

Böyle bir bilim politikası belgesi

1. Hedefler,
2. Öncelikler,

3. Proje geliştirilmesi, incelenmesi ve kaynak tahsisi, personel yetiştirme,
4. Örgütlenme ve uygulama,
5. Uluslararası işbirliği,
6. Plan ve Geçiş Programı

bakımından izlenecek esasları gösterecektir.

Bilim Planlaması ise, bu politikanın ışığı altında kısa dönemde mevcut kaynaklarını, sınırlarını, uzun dönemde geliştirilebilecek kaynakların saptanması ve karşılanma durumlarını bağdaştıran ve buna göre öncelikler ve önlemler bileşkesini ortaya koyan çalışmadır.

Ulusal seviyede Bilim Politikası olmadan bir Bilim Planlaması ancak bir sıralama olacağı gibi, bir planlamaya varmayan politikada aracı ve uygulama olanağı olmayan bir kararlar bileşkesinden ileri geçemeyecektir.

Dikkat edileceği gibi, bir ülkenin bilim politikası oluşturmaları son derece hassas bir girişimdir. Esasen "araştırma" riskli bir iştir. Bu anlamda, bilimsel yaşamın düzenlenip örgütlenmesi, bu riskin niteliğinin ve kapsamının iyice hesap edilmesi ve kesin şekilde belirlenmiş kültürel, sosyal, ekonomik, askeri hedeflere ulaşmak için bilinçli bir sorumluluk yüklenilmesi olmaktadır.

C. TÜRK BİLİM POLİTİKASININ ANA HEDEFLERİ

Türkiye, geniş doğal ve insangücü kaynakları, dinamik yapısı ve tarihinden gelen büyük kültür birikimi ile içinde bulunduğu bölgenin yakın bir gelecekte en güçlü ülkesi olmaya adaydır. Ancak, ülkemizin böyle bir güce erişmesi önümüzdeki dönemde bilim

ve teknolojide göstereceği beceriye de bağlıdır. Bugünkü teknolojik birikimimiz, istediğimiz atılım için gerekli temelin başlangıç noktasını oluşturacak niteliktedir. Türkiye bu atılımda kendi olanaklarıyla ve bu olanakları geliştirmek yoluyla gereksinimi olan teknolojiyi olabildiğince kendisi üretmek kararındadır. Buna rağmen, daha uzun süre teknolojik gelişmesinin en büyük ağırlığını, özellikle sanayileşmiş ülkelerden yapacağı transferlere dayandıracaktır. Bu gerçeğin bilincinde olarak, Atatürk'ün koyduğu, "Bilimde Çağdaş Uygarlık Düzeyine Ulaşmak" ülküsüne önümüzdeki 20 yıl içinde erişilmesi amaç olarak benimsenmiştir. Bu ülkeye ulaşmak için uygulanacak olan bilim politikasının ana hedefleri şöyledir. (x)

(x) T.C. Devlet Bakanlığı, Türk Bilim Politikası 1983-2003
(Ankara: Ekim 1983).

1. Türkiye'nin bilimsel düzeyinin yükseltilmesi, kültürel zenginleşmesi.
2. Ülkenin ekonomik ve sosyal alandaki gelişmesinde bilim ve teknolojinin etkinliğinin arttırılması.
3. Savunma gücünün arttırılması yolunda bilim ve araştırmanın harekete geçirilmesi.
4. Bilim ve araştırmanın altyapı ve hizmet sektörlerinde gelişmeye katkısının sağlanması.
5. Türk toplumunun sağlık ve refah düzeyinin yükseltilmesi, çevrenin korunması.

Sıralanan bu ana hedeflere ulaşılması, devlet, üniversite ve özel sanayinin bu hedeflere birlikte yönelmeleri ile, diğer bir deyimle bir eylem birliği içine girmesiyle sağlanabilir. Bu amaçla devlet, üniversiteler ve özel sanayi kuruluşları arasında haberleşme, işbirliği ve eşgüdüm kurulmalı, her üçünün hedeflere topyek-

k n bir biçimde yönelmesi sağlanmalı, mevcut beşeri kaynaklar ve maddi olanakların tümü seferber edilmelidir.

Bu amaçla, insangücü ve maddi kaynaklarımızın aşağıdaki gibi yönlendirilmesi ya da geliştirilmesi düşünülmektedir.

- a. Araştırmaya aktarılacak kamu fonları, yukarıda sıralanan ana hedeflere, bunlara ulaşmak için saptanan alt hedeflere ve bunların önceliklerine uygun olarak dağıtılmalıdır.
- b. Araştırma ve geliştirme harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranı, bugünkü % 0.24 düzeyinden, 1990 yılında % 1, 2000 yılında % 2'ye çıkarılmalıdır.
- c. Tam güne eşdeğer araştırıcı sayımız halen 10.000 işgücünde 4.2 kişidir. Bu sayı 1990 yılında 10.000 işgücünde 15 kişiye, 2000 yılında ise 10.000 işgücünde 30 kişiye çıkarılmalıdır. Bu sayıların genel nüfus açısından anlamı, bugün için 10.000'de 1.67 kişi, 1990 için 5 kişi ve 2000 için 10 kişidir.
- d. Ekonomik sistem, eğitim sistemi ve bilim ve araştırma sistemi arasında uyum sağlanmalı, bu sistemlerin herhangi birinde elde edilecek gelişmenin diğerlerinde olumlu yönde bir gelişme oluşturabilmesi sağlanmalı ve planlar bu etkileşim ögesi gözönünde tutularak yapılmalıdır.

D. BİLİM POLİTİKASI-ENFORMASYON İLİşKİSİ

Hızlı bir sanayileşme sürecine girmiş bulunan Türkiye'de, bir yandan üretimin arttırılması gerekirken, diğer yandan yeni sanayi alanları açılmalı, üretim çeşitlendirilmelidir. Bilimsel ve teknolojik araştırmaların ülke sanayiine hizmet edeek şekilde yönlendirilip planlanması, bu gereksinimlerin daha kısa zaman içinde karşılanmasını sağlayacaktır. Yeni doğacak sanayilerin pek çoğu da bilime dayalı sanayiler olduğundan, araştırma sürecinde

kullanılacak olan her türden bilimsel ve teknik bilgi ulusal hedeflere ulaşılmasında temel rol oynayacaktır. Çünkü, araştırma ve geliştirme (A+G) çalışmalarının temel girdilerinden biri enformasyondur. A+G çalışmaları enformasyon hizmetlerinin gelişmesi ile son derece hızlanmış, yeni bilgi yeni araştırma, yeni araştırma yeni bilgi talebini geliştirmiştir. Başka bir deyimle enformasyon ve A+G çalışmaları birbirlerini tamamlayan nitelikte bir sürecin ögeleridir. Biri ne kadar doğru-hızlı-yeterli olursa, diğeri de o kadar sağlam ve yeterli olmaktadır. Bu nedenle, bir ülkenin enformasyon politika ve planlaması, bilim politika ve planlamasından ayrı düşünülemez. Türkiye açısından düşünürsek, sahip olduğumuz teknolojinin pek azını üretip çoğunu dışarıdan alan bir ülke olarak enformasyon konusunun ne kadar önemli olduğu ve gelişme, kalkınma, teknolojik bağımsızlık zincirinin ilk halkasını oluşturduğu ortaya çıkacaktır.

Gelişmiş ülkeler, bugün dünyada bilinen kaynakların en güçlülerinden biri olarak kabul edilen enformasyonun anahtar rolünün bilincindedirler. Bilgi gereksinimi, her yıl katlanarak artan bilgi birikiminin denetimi sorunu, bu ülkelerde yıllarca önce duyulmuş, çalışma ve gelişmeler, bilgilere ulusal düzeyde en ekonomik ve akılcı bir biçimde erişmeyi sağlayacak yönde olmuştur. Zamanla kendi ulusal enformasyon sistemlerini kuran ülkeler, diğer ülkelerin bilgilerine erişmek istemişler ve tüm insanlığın ortak kaynağı sayılan bilgiyi ortak yarar ve kullanıma sunmak için işbirliği yaparak "uluslararası enformasyon sistemleri"ni geliştirmişlerdir. Konunun önem ve gerekliliği tüm gelişmiş ülkelerde derinlemesine kavranmış olup, gerekli önlem ve çalışmalar uluslararası düzeyde gerçekleştirildikçe, giderek "Dünya Bilgi Sistemi" düşüncesi güçlenecektir.

Gelişme aşamasında olan ülkelerin büyük bölümü ise, gelişme çabalarında fiziksel alt yapı ve sınıai geliştirmeye verdikleri önemi, bilgi biriktirme ve bilgi sağlama yeteneklerini geliştir-

meye vermemişlerdir. Türkiye de bu genel çizginin dışında değildir. Halbuki, özellikle bilimsel ve teknik enformasyon, kalkınma hedefleri ne yönde olursa olsun, gelişen ülkeler için çok daha öncelikli ve önemlidir. Çünkü, teknik, ekonomik, sosyal, kültürel, her alandaki gelişmede en önemli temel etken, gerekli, yeterli, doğru bilgidir. Bilgi-Karar-Uygulama süreci, her düzeyde, her aşamada vazgeçilemeyecek bir gerçektir.

Öte yandan, bir ülkenin bilim boyutunun büyütülmesi, diğer bir deyişle dünya bilim birikimine yaptığı katkının arttırılması ve bunun temelinde o ülke içindeki bilim ve araştırma çabalarının miktarı ve kalitesinin yükseltilmesi, uluslararası düzeydeki bilginin ne kadarından, hangi hızla yararlanıldığına bağlıdır. Bu ise, o ülkedeki enformasyon sisteminin ne kadar etkili olduğunun bir göstergesidir.

E. ULUSAL ENFORMASYON SİSTEMİ KONUSUNDA RESMİ GÖRÜŞ

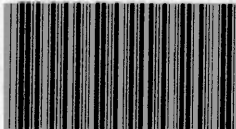
"Türk Bilim Politikası 1983-2003" adlı resmi belgeye göre enformasyon alanında ana amaç, 2000 yılına kadar Türkiye'nin gereken yer ve zamanda, gereken bilgiye ulaşabilecek, yaygın enformasyon teknolojisinin mevcut olduğu bir "Enformasyon Toplumu" haline getirilebilmesidir. Ülkenin kalkınmasına hizmet edecek teknolojik gelişmenin Araştırma-Geliştirmeye bağlı olduğu, bunun da "enformasyon"suz yapılamayacağı gerçeğinden hareketle, konunun devlet, hükümet düzeyinde ele alınması, gelişmenin plan-programlara bağlanması ve "Ulusal Enformasyon Sistemi"nin kurulması amaçlanmaktadır. Bu ise, enformasyon politikasının bilim ve araştırma politikasının bir parçası olarak yürütülmesini gerektirmektedir. "Başarılı bir bilim politikası için etkili bir enformasyon sistemi" oluşturulması ise Türkiye'nin gündeminde zorunlu bir ön koşul olarak durmaktadır.

KAYNAKÇA

- x TC Devlet Bakanlığı: Türk Bilim Politikası 1983-2003
(Ankara, Ekim 1983).
- x TÜBİTAK Bilim Politikası Ünitesi: Türkiye'de Araştırma ve Geliştirme Sisteminin Yapısı Sorunları ve Öneriler
(Ankara, Ocak 1983).
- x TÜBİTAK Bilim Politikası Ünitesi: Türkiye'nin Araştırma ve Geliştirme (A+G) Durumuna Genel Bakış (Ankara, Mayıs 1983).
- x DOĞRUSÖZ, Halim: Issues on Science Policy of Turkey
(İstanbul: 12. Yıllık AGARD Toplantısı, 17 Eylül 1976).
- x ERTUNÇ, Aynur: Ulusal Bilgi Ağı Raporu (TÜBİTAK-TÜRDOK, 1982).
- x OZANKAYA, Özer: "Çağdaş Toplum Koşulları ve Bilime Dayalı Yönetim" Amme İdaresi Dergisi Cilt 9, Sayı 2 (Haziran 1976), s. 67-79.
- x TÜRKCAN, Ergun: "Ekonomi Politikasının Bir Aracı Olarak Bilim Politikası" Ekonomik Yaklaşım, Cilt 2, Sayı 5 (Sonbahar 1981), s. 34-78.
- x TÜRKCAN, E
ve Ticari
- x URUNDUL, E
Kapasitesi
TÜRDOK, H

TBMM
Kütüphanesi

8902615

tiği (An

knik Enf
ve Öneril